

over het breuksnijden een der belangrijkste is, gaven hem reeds aanspraken op een eervolle plaats onder de Duitsche medicohistorici; in dit boek worden ze zeker versterkt. Hoewel de schrijver hier slechts een enkele maal op eigen onderzoek kon steunen, blijkt uit de overzichtelijke schikking en harmonische samenvoeging van zijn stof, dat hij zijn onderwerp beheerscht en daardoor de bezwaren van een compilatiewerk heeft weten te vermijden. De keuze en uitvoering der talrijke afbeeldingen zijn voortreffelijk, alleen door deze te bekijken, krijgt men reeds een globaal overzicht over den ontwikkelingsgang der chirurgie. Behoorlijke registers vergemakkelijken het gebruik van dit boek, een goed gekozen en naar tijdperken gerangschikte literatuurlijst zal hem welkom zijn, wien deze perzik naar meer smaakt. De hoofdstukken over wondnaad, bloedstelping, algemeene en plaatselijke pijnverdooving, trepanatie en steensnede moeten hen, die in gemoede overtuigd zijn, dat de toestanden van heden als een bevredigende ontkenning van een eindelooze „comedy of errors” moeten beschouwd worden, wel tot nadenken en bescheidenheid stemmen. De geschiedenis van den nieuweren tijd, waar de afstand de details nog niet voldoende heeft verbleekt, om de groote lijnen scherper te kunnen onderscheiden, draagt de kenmerken van dit bezwaar, waaraan geen geschiedschrijver kan ontkomen. De korte biografische mededeelingen winnen echter aan waarde door een portretgalerij, meerendeels aan GARRISON'S: *Introduction to the history of medicine* ontleend. Wie in een kort bestek een grondig en onderhoudend overzicht over de geschiedenis der heilkunde verlangt, zal verstandig doen zich dit boek aan te schaffen.

M. A. VAN ANDEL.

G. MAZZINI, *Vita e opera di Maestro PIETRO DA TOSSIGNANO*. Roma. Casa editrice. LEONARDO DA VINCI (1926?).

Deze PIETRO, wiens geslachtsnaam DEI CURIALTI, plaats heeft gemaakt voor die van het stadje TOSSIGNANO, waar hij omstreeks 1330 geboren werd, is de schrijver van het beroemde *Tractatus de Peste*, 1398, dat onveranderd in bijna alle uitgaven van KETHAMS' *Fasciculus medicinae* (1491, 1495, 1500, 1501, 1513, 1515—1522) is opgenomen.

In 1364 is hij hoogleeraar aan den „Studio” (hoogeschool) van Bologna, in 1350 vlucht hij om politieke redenen en wordt hij door GIAN GALEAZZO VISCONTI, den machtigen hertog van Milaan, tot hoogleeraar te Pavia benoemd. In 1407 zal hij gestorven zijn.

MAZZINI beschrijft op levendige, aangename wijze het bewogen leven van dezen kundigen en geleerden arts. Zijn reizen naar vreemde hoven om het bedreigde leven van doorluchte (HENDRIK III van Arragon) vorsten te redden of, zooals — laster of waarheid? — de legende verhaalt, om te pogen, dat van andere (RUPRECHT van Beieren) met vergif te verkorten; zijn ijveren voor zijn hoogen

beschermheer, die een tijdlang de hoop is geweest van hen, die toen reeds smachtten naar een herstel der éénheid van het Italiaansche vaderland; zijn leerstelsels en geschriften — alles wordt zeer smakelijk verteld en aantrekkelijk verhaalt. Ook zijn geschriften worden wetenschappelijk ontleed en bibliographisch nauwkeurig beschreven.

Dit boekje is al weer een goede bijdrage tot de kennis van de geschiedenis onzer wetenschap in de „duistere” middeleeuwen.

G. VAN RIJNBERK.

LITERATUUR-OVERZICHTEN.

Archiv für Geschichte der Medizin, Bnd. 20, Heft 1, 1928.

R. KOCH. *Die Geschichte der Medizin im Universitätsunterricht.* — Intreederen bij de stichting van het seminarium voor geschiedenis der geneeskunde te Frankfurt a/M., Pleidooi voor het invoeren van dit onderwijs in de geschiedenis en de plaats op het lesrooster. KOCH is er voor dadelijk er mede te beginnen na burgerschool en gymnasium en niet later. Evenwel voelt de Deutsche student er niet veel voor. In 1905 was hij te Berlijn de eenige leerling van den beroemden PAGEL. KOCH ontvouwt de verschillende redenen, die het gewenscht maken de geneeskundige logica, geschiedenis en wijsbegeerte tot een inleiding en overgang te maken tot de inductieve natuurwetenschap, een overgang te voren van het auditieve tot het visueele. Hij stelt er zich van voor, dat de jonge arts meer kritisch zal worden. Ook is hij er terecht voor, dat de geschiedenis een examenvak wordt.

TH. BRUGSCH. *Die Klinik in Halle.* — Historische beschouwing van het medisch onderwijs te Halle. De schrijver, een der beste leerlingen van FRIEDRICH KRAUS te Berlijn, legt een verband tusschen zijn voorgangers te Halle en de syzygiologie van zijn leermeester. Hal'e heeft het geluk gehad, clinici gehad te hebben, wier namen nog voor ons leven. In de eerste plaats GEORG ERNST STAHL, de voorlooper van het Fransche vitalisme, en die de leer van HIPPOCRATES tot wederopstanding bracht; dan FRIEDRICH HOFFMANN, zóó hooggeschat door BOERHAAVE, dat toen deze tot een consult bij FRIEDRICH WILHELM I uitgenoodigd werd, hij terugschreef, dat deze toch HOFFMANN bij zich had. Hij had alle belangstelling voor nosologie en volkshygiëne. Hoewel tegenstanders, vulden uit een didactisch oogpunt HOFFMANN en STAHL elkander aan. Verder valt te noemen JOHANN CHRISTIAN REIL (1769—1813), die het klinisch onderwijs tot groote ontwikkeling bracht. De schrijver vervolgt dan de geschiedenis van het klinisch onderwijs te Halle, waarbij enkele woorden gewijd worden aan PETER KRUKENBERG, THEODOR WEBER, JOSEF VON MERING, ADOLF SCHMIDT en VOLHARD. BRUGSCH geeft blijk, dat hij de beteekenis zijner voorgangers ten volle begrepen heeft en dat hij een schakel is in een lange keten.

K. SUDHOFF. *Die vierte Salernitaner Anatomie.* — Het veel verbreide geschrift van RICHARDUS behoort volgens den schrijver niet tot de school van Sa'erno. Uit de 11de eeuw is niets Salernitaansch op dit gebied bekend. Eerst een eeuw later vindt men vier anatomische geschriften, die door SUDHOFF nader besproken worden. Drie ervan waren bekend, het vierde werd door SUDHOFF ontdekt in een codex Ms. 178 der bibliotheek van Schönborn te Pommerfelden en in dit artikel volledig weergegeven. Het is geen leerboek, maar een beschouwende verhandeling over bouw en functies van het menschelijk lichaam.

K. SUDHOFF. *Salerno, Montpellier und Paris um 1200.* — Het in het vorig artikel vermelde handschrift bevatte bovendien nog onbekende verhandelingen, zoodat van een handschriftenvondst te spreken is. SUDHOFF vond n.l. een volledige uitgave van de urine-verzen van AEGIDIUS VAN CORBEIL. Deze dichter was niet zonder reden slecht te spreken over Montpellier. SUDHOFF meent naar aanleiding van dit geschrift te mogen besluiten, dat in Salerno ook Noord-Europeërs gestudeerd